

Képzőművészeti Szemle

M. Kultúra
1931. IV. 20.

Az Iparművészeti Múzeumban rendezte a *Magyar Bibliofil* társaság idei kiállítását, amelyen az újabb magyar könyvek mellett izelítőt ad a külföldi nyomdák bibliofil termékeiből is. Ez a társaság amikor ezelőtt vagy tizenkét évvel megalakult, célul tűzte ki a könyv becsületének visszaszerzését. Furcsán hangzik, de így van: a könyv szépsége a technikai haladás, a sokszorosítási eljárás tökéletesítése folytán romlott le. A tömeges előállítás, a merkantil szellem, a sok rossz anyag használata megbontotta a múlt század közepe óta a könyv „belbecs és külcsin“ közötti viszonyát. Elfelejtették, vagy már nem hitték azt a felfogást, hogy az ízléses könyv megerősíti a barátságot a tartalom és az olvasó között. A Magyar Bibliofil Társaság a könyv mellett közönyösen elhaladóknak és a művészi könyvet szeretőknek be akarja mutatni, másrészt ki akarja emelni az ízléstelenség tömkelegéből a művészi szép könyvet; meg akarja ismertetni a mai kor szép könyvét, amelynek jellegzetessége a nemes anyagú papír, stílusos betűtípus, az esetleges díszítés, illusztrációk és kötés, az egész könyv

művészi, egységes elrendezése. A kiállított magyar anyag bölcsen azt a helyes elvet dokumentálja, hogy a szép könyvnek egyáltalában nem kell drága anyagból készülnie. A legegyszerűbb s a legolcsóbb könyv is lehet izléses, ha művészi kéz csinálja.

A **Nemzeti Szalon** programmnélküliségét, vagy ha úgy tetszik kapkodását, legjobban Csendélet kiállítása jellemezte. Teljesen felesleges volt, mert az idei szezonban ilyen tárgyú bemutató már volt s a publikumnak ez évente egyszer éppen elég, ámbár minden potpourri-szerűsége mellett, ami a különböző irányok „úgy ahogy jött“ egymásmellé akasztásából származott, nem a legrosszabb tárlat volt. A közönség a kiállítást alig látogatta s így az „uzsonna“-képek vevőre nem igen találtak.

A gyakori Szalon-bemutatók közül a **Céhbeli**ek hetedszeri felsorokozását kielégítőnek mondhatjuk. Hibát, ha keresünk, találunk ugyan, de a szemmel látható komoly törekvés, amelyet ez az együttes kifejez, jóakaratra készíti a szemlélőt. A Céhbeli

egyik főerénye, hogy igénybeli regiszterük széles. Az úttörő Medveczkytól kezdve a jobboldali Ballóig (egy falon lógnak!) a sok különböző törekvés így egymásmellett egyáltalában nem hat bántóan.

A kiállítás eseménye **Csánki Dénes** tizenöt képével, melyek egyébként az egyenként való felsorolást is megérdemelnék. Csánki a természetet lelkén át abszorbeálva álommá, finomságokkal telített képpé varázsolja. Technikája könnyed, bravuros, egyéni és finom. Tárgya egyszerű, keresetlen, természetes. Tájainak hangulata szomorú, néha szinte tragikus lesz. Ezek a képei megértetik velünk külföldi, a közelmúltban Itáliában aratott nagy sikerét. **Kunffy Lajos** napsütéses impressziói annak ellenére, hogy elcsépelet tradíciókra támaszkodik, nem érdektelenek. **Nagy Sándor** mint a prerafaelizmus öreg harcosa egyaránt becsületest alkot mint festő, mint illusztrátor s szobrász. Groteszkek mulatságos gipszfigurái. A kevés eszközzel festett női fej az egyik céhmester, **Balló Ede** kezemunkája, lenbachi szépségeket rejt. Komoly tudást hirtet **Hubay Andor**, előadasmódja szellemes, tónusa biztos. **Gr. Batthyány Gyula** képei zavarosak, legtöbbször értelmetlen furcsaságok, néha hátborzongatóan borzalmasak. **Kató Kálmán** vásznai spontaneitásuk, míg **Déry Béla** képei hangulatosságuk révén szólnak hozzánk. **Boldizsár István** Nagybánya formát és színt bontó atmoszférájának kései festője. **Pólya Iván** gyöngyházzsínű, mesteri havas tájképe lelkiséget és sok gyengédséget fejez ki. **Istókovits Kálmán** lépésről-lépésre halad előre egyéni útján. Méltán kelt feltűnést női portréjával. **Raab Ervin** dekoratív, halványszínű akvarelljei közül kiemeljük Amalfiról festett tájait. **Simai Imre** pointillista képei zavarosak, mesterkéltek, egy különködő poézis eredményei. **Zádor István** elegáns portréi veszélyes közelségbe jutottak a Magazin divatképeihez. **Medveczky Jenő** három képével dokumentálja nagy problémákkal vívott harcait, amelyekből mind diadalmasabban kerül ki a gondolkozó, mélyenszántó művész.

A céhbeli képfaragók együttesének bemutatkozása nem oly szerencsés mint a képróké. **Szentgyörgyi István** klasszicizáló szobrai mellett jól szerepel **Telcs Ede** s alkotásai közül külön említésre méltó monumentális bronz tanulmányfeje. **Farkas Zoltán** munkái tetszetősek minden reneszánszos utánérzés mellett. **Moiret Ödön** nagyszabású bronz a komoly plasztikai mű. **Damkó József**et külön kiemeljük. Vallásos tárgyú szobrai áhítatos, hívó lélekkel készülnek. A magyar egyházművészetnek remekei. (Szent Ferenc megtéríti a gubbioi farkast,

Szent Antal, Szent József, Madonna Jézussal.) Felvidéki asszony c. portréja nemcsak emberábrázolásáról, hanem speciálisan az anyagnak (terrakotta) mesteri alkalmazásáról is tanuskodik.

Az **Ernst Múzeumban Farkas István** következett. Farkas fókusza Páris. Álmódzó lélek. Régebbi munkáiban fel-felcsillanó szimbolikával, ma azzal az újszerű romantikával fejezi ki látványosságait, melyek, ha nem is határozottan belletrisztikusak, mégis kifejezésükben irodalmi ízt rejtenek. Mindhárom fázisában, amint itt bemutatja, a francia piktúra irányítja ecsetjét. Első szerelme Manet és ez felejthetetlen is marad számára. Még ma is vissza-visszatér hozzá. Egységes és lezárt az 1928—29. évek termése. Egy teremre való kép ez, amely ekzotikus mesevilágát, megfoghatatlan álmországot mutatja be. (Főleg André Salmon költeményeihez készült festmények.) Képeit fűzes, színes harmoniával építi. Ezt a képsorozatot, de főleg az utána következő korszak festményeit a műanalízisnek laza, szajnaparti divat szerint könnyed, szinte semmibe vevése jellemzi, amely legújabb képein, a formák felbontása révén, mint finomkodó, csinált dekadencia jut érvényre. Legújabb dolgai pesszimiztikus, fojtott sejtelmességük révén furcsák. Olyan képek ezek, amelyeket érdekeseeknek szoktunk nevezni.

A százhuszonhetedik kiállításra nem sok szót vesztegetünk. *Basch Andor* Párist, de ebben sem az igazit, hanem a levitézlett impresszionizmus ránkmaradt csökevényeit követi, „schwung“-gal festett vásznain. Három teremre való anyagából tenyérnyi kép sincs, amely a lelkünkhöz szólna. Cézanne és Van Gogh-nak nagy tiszteelője lehet, de hol van ezek realizáló képessége? *Orsós Ferenc* debreceni orvosprofesszor a festésből sok mindent tud, itt-ott sikerül egy-egy vonala, tónusa, néha a hangulatra is ráhibáz, de alapjában véve dilettáns, aki ezzel a képességgel és gyakorlattal nehezen kereshetné meg a kenyerét. A festés is százszázalékos, egész embert kíván. *Harmos Károly* dulacos, rack-hames meseillusztrációkat, *Szopori Nagy Miklós* gyenge akvarelleket, *Weil Erzsébet* egy sorozat komoly grafikát állított ki.

A **Tamás Galériában Járitz Józsa** festő és *Schaar Erzsébet* szobrász mutatták be munkáikat. A festmények stílustalanok, szenvtelen, száraz, mondanivaló-nélküliek voltak. Egy-egy kép plakátszerű benyomást tett. Ezeken néha a forma és a színegyszerűsítés sikerült is. A szobrász unalmas kísérleteit sorakoztatta fel. Receptje örökösen egy, pedig nem rossz mestereket követ. Csakhogy ezt büntetlenül nem lehet csinálni. Annak ellenére, hogy kiállításuk nem sikerült, tárgyi tudásuk alapján meg kell állapítanunk, hogy nem tehetségtelenek és biztatást érdemelnek.

A sok közepes és gyenge kiállítás után igazi, művészi esemény *Szőnyi Istvánnak* a Tamásban kiállított huszonöt képe. Szeretnénk ezt a sereg képet feleletnek nyilvánítani a német Meier-Graefe kérdésére, aki Bernáth Aurél berlini kiállításával kapcsolatban így szólt: „Vajjon van-e Magyarországon még több ilyen nagy művész?” Igen van! Többek között Szőnyi az, akít minden túlzás és elfogultság nélkül igen sok világnagysággal bátran össze merünk mérni.

Szőnyinek külön jellegzetessége, hogy nem forradalmár. Nincsenek kitérései. Képei ésszerű, összefüggő fejlődés logikus következményei. Nincsenek külön útfaj, kilengései, kitérései. Pikturája nem művészeti politika, nem művészetpropaganda, vagy filozófia; egyszerűen csak kifejezési eszköze ismeretlen lírájának, a maga egyéni módja szerint. Másik alaptulajdonsága, hogy amint nem érdeklik a modern francia piktúra, vagy a németek dolgai, úgy

távol áll tőle mindenféle izmus. Mindezek csak annyit jelentenek számára és csak annyiban hatnak rá, amennyiben sajátos költészetét, egyéniségét nem változtatják meg. (Éppen ezért nem skatulyázható Szőnyi.) Megítéléséhez hozzátartozik, — félve írjuk le ezt a különösen a festészetben diszkreditált szót — hogy nemzeti jellegű. Egyébként ez természetszerűleg folyik előbbi megállapításunkból. Ez a nemzeti, ez a magyar jelleg nemcsak poézisének, de még tárgyválasztásának is alapvonása. Témája szűkebb hazája, Zebegény, a mellette elfolyó Duna, a párás levegő, napsütés, az erdő, a falu és a falu népe. Minden egyes képe románc vagy ballada. Alaphangja szomorúság, bánat, fájdalom, amely a drámaiig csap néha fel. Kifejezőmódja nem kitaposott úton jár, hanem differenciált, bár a hagyományt nem veti kereken el. Él benne és újjá lesz a régiek atmoszférikus látása. Szfumatója például reneszánsz eredetű. Művészetében nem juthat szerephez a véletlen adottság. Festményein a forma és a tartalom egymást nem zavaró, teljes egyensúlyban van, amelyen a technikai probléma nem nyomul az előtérbe, éppúgy mint a vonal, vagy akár a szín. Vásznaín az anyag képpé, képpoézissé oldódott fel.

Szőnyi mellett állította ki *Beck Ö. Fülöp* szobrászi munkáit. Kisplasztikái régtől fogva ismertek. Finomság, nemes kompozíció, az anyag megmunkálása főerényei. Portréi bizonyítják, hogy ezen a téren is tud maradandót alkotni.

Jajczay János